

Handelspolitik för en ny era

EN RAPPORT FRÅN DEN HANDELSPOLITISKA RÅDSGRUPPEN

Världen står inför mycket stora förändringar. Digitalisering, automatisering och utfasningen av fossila bränslen gör att vi kan vänta oss en omvandling som är jämförbar med den industriella revolutionen. Rysslands anfallskrig mot Ukraina har dessutom skapat ett nytt geopolitiskt läge.

Kriget är inte bara en attack mot Ukraina, Europas säkerhetsordning och FN-stadgan, utan även mot fred, välstånd och demokrati i stort. Generationer av européer kommer tvingas leva med konsekvenserna av Rysslands brutala krig mot Ukraina. Vi tar steget in i en ny era.

På samma sätt som breda reformer under 1800- och 1900-talen var till gagn för våra samhällen kräver den nya eran förnyade samhällskontrakt både nationellt och internationellt. Denna vision hotas dock av nationalistiska och protektionistiska strömningar. Ett EU som blickar inåt och sluter sig kan skapa en ond cirkel med försämrad integration och konkurrenskraft. En sådan utveckling riskerar att undergräva EU:s dragningskraft som ekonomisk samarbetspartner. I slutändan hotas Europas ställning globalt. Det som behövs är istället en öppen och framåtblickande handelsagenda som består av tre delar: klimatneutralitet, digitalisering och ekonomisk konkurrenskraft. Basen för reformagendan är en inkluderande ekonomisk politik och en ambitiös global utvecklingspolitik. Det nya geopolitiska läget har ökat behovet av en sådan agenda ytterligare. För att EU ska kunna möta de utmaningar som följer av Rysslands anfallskrig mot Ukraina krävs en ekonomisk uthållighet som förutsätter att vi fördjupar den inre marknaden och våra handelsrelationer med andra länder. Omställningen från fossilberoende behöver ske ännu snabbare.

Klimatneutralitet

För att nå klimatneutralitet måste EU fasa ut fossila bränslen. Detta accentuerar ytterligare behovet av att sluta använda rysk gas och olja. För att uppnå klimatneutralitet krävs på lång sikt en heltäckande prissättning av utsläpp av växthusgaser. Enligt rådsgruppen bör alla G20-länder ha infört ett system för prissättning av koldioxid senast 2025. Till samma årtal bör alla EU-medlemsstater ha infört en koldioxidskatt. Enligt gruppen bör EU vidare eftersträva förhandlingslösningar för att få till stånd de internationella prisnivåer på koldioxid som behövs för att uppfylla målen i Parisavtalet. Slutligen betonar rådsgruppen att alla länder som bidrar till omfattande växthusgasutsläpp bör åta sig att fasa ut subventioner på fossila bränslen.

Under mer än 20 år har WTO försökt förhandla fram ett avtal för miljövaror utan framgång. Därför behövs nya angreppssätt. Rådsgruppen föreslår att förhandlingar om ett handelsavtal för klimatet bör inledas snarast av länder i G20- och OECD-kretsen. Förteckningen över klimatvänliga varor som utgör grunden för att sådant avtal bör tas fram av klimatexperter. Enligt gruppens förslag drar de flesta utvecklingsländer automatiskt fördel av tullbefrielsen via den så kallade mest gynnade nationsprincipen i WTO. OECD- och G20-länder måste dock delta i avtalet för att få ta del av förmånerna. Ryssland och länder som stödjer Rysslands anfallskrig mot Ukraina materiellt skulle inte tillåtas dra nytta av avtalet.

Digitalisering

Svenska reformer från 1990-talet som förenklade för hushåll att skaffa en dator anses vara en av anledningarna till den omfattande användningen av digital teknik i Sverige. Under senare år har dock den digitala utvecklingen tappat fart i Sverige och EU jämfört med länder utanför Europa. Därför är det centralt att vi förnyar våra ansträngningar. Digitaliseringen sker inte av sig självt utan kräver aktiva åtgärder.

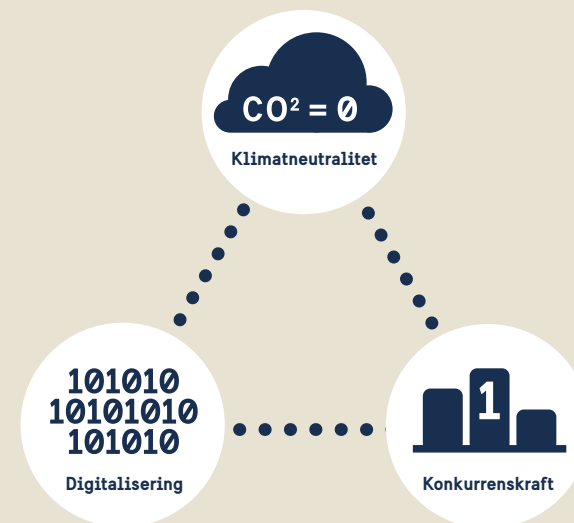
Utvecklingen av den inre marknaden är särskilt viktig för digitaliseringen. De lagstiftningsinitiativ som nu bereds inom EU måste stödja industriell automatisering (inklusive AI) och e-handel, samtidigt som digital handel med länder utanför EU inte försåras. När det gäller telekommunikationstjänster saknas ett heltäckande inre marknadsregelverk som möjliggör för telekomoperatörer att verka i hela Unionen. Rådsgruppen rekommenderar därför att EU-kommissionen och medlemsländerna tar initiativ till ny lagstiftning med syftet att skapa en inre marknad för telekomtjänster.

För att komma ikapp USA och Kina är det nödvändigt att påskynda 5G-utbyggnaden. I EU finns redan den industriella bas som krävs för att bygga fungerande 5G-nätverk och utveckla 6G-tekniken. För 5G-utbyggnaden finns teknikneutrala standarder baserade på etablerade WTO-principer. För att undvika ytterligare fördröjning av 5G-utbyggnaden rekommenderar rådsgruppen att regeringar utanför EU avstår från att införa ytterligare regleringar som främjar utpekade tekniker eller inhemska näringslivsintressen.

Även förutsättningarna för dataöverföring till och från EU är central för europeiska och svenska företags konkurrenskraft. Rådsgruppen välkomnar därför det nya ramverket för transatlantiska dataflöden som nyligen tillkännagavs av EU-kommissionens ordförande von der Leyen och USA:s president Biden.

EU och Sverige bör vidare sträva efter att WTO-förhandlingarna om e-handel slutförs. Slutresultatet bör innefatta ambitiösa bestämmelser som främjar digital handel och nytt marknadstillträde. Alla länder som deltar i ett e-handelsavtal bör anta WTO:s två informationsteknikavtal (ITA).

Ett tydligt exempel på hur det nya industrilandskapet är sammanlänkat med digitaliseringen är vårt beroende av halvledare. Halvledare används i närmast all digital

utrustning. Eftersom leveranskedjorna är mycket komplexa är det omvittnat svårt att förutsäga konsekvenserna av handelsrestriktioner. De amerikanska exportrestriktionerna på halvledare och deras insatsvaror är ett exempel på detta. Med undantag för åtgärder mot Ryssland bör därför exportrestriktioner som riktas mot leveranskedjor för halvledare undvikas. I anslutning till denna diskussion betonade gruppen även att det inte är effektivt att EU subventionerar egen produktion av halvledare.

Ekonomisk konkurrenskraft

EU:s inre marknad är av grundläggande betydelse för europeisk konkurrenskraft. Fokus måste ligga på att skapa de bästa ramvillkoren för att företag i EU ska kunna konkurrera och växa. På senare tid har andra frågor, till exempel om att skapa ”industriella ekosystem”, avlett uppmärksamheten från detta mål. Europeiska kommissionen bör därför på nytt inrikta sig på att genomföra de fyra friheterna i alla delar av EU:s ekonomi. Den inre marknaden måste bli en fullvärdig hemmamarknad. Det ska vara lika enkelt att handla mellan Leksand och Ludvika som mellan Vaggeryd och Valencia. Rysslands anfallskrig mot Ukraina kräver, enligt rådsgruppen, också en förnyad satsning på EU:s utvidgning, inklusive ett medlemskapsperspektiv för Ukraina, Moldavien och Georgien.

Den nya geopolitiska verkligheten gör att det behövs en nära handelspolitisk allians mellan USA och EU. På samma sätt som vi samordnar ekonomiska sanktioner för att motverka Rysslands anfallskrig mot Ukraina, rekommenderar rådsgruppen att EU och USA arbetar tillsammans för att liberalisera den transatlantiska handeln inom ramen

för ett nytt frihandelsavtal. En handelspolitisk allians med USA skulle även kunna uppnås genom att nuvarande samarbete i Trade and Technology Council utvecklas och fördjupas.

Mer allmänt behöver EU arbeta för att diversifiera sin handel i nära samarbete med likasinnade handelspartner. Därför behövs en ny offensiv för att slutföra frihandelsavtal med bl.a. MERCOSUR, Australien, Nya Zeeland, Indonesien, Indien, Mexiko och Chile.

Det finns solitt forskningsstöd för uppfattningen att tillgång till importerade insatsvaror ökar industrins produktivitet. Ett sätt att stärka EU:s konkurrenskraft vore därför att se till att europeiska företag kan importera alla insatsvaror de behöver enkelt och tullfritt. I linje med EU:s beslut att återkalla Rysslands mest gynnad nationsstatus, skulle detta initiativ inte gälla Ryssland.

Rådsgruppen anser att nordisk integration är avgörande för stärkt konkurrenskraft. Nordiska investeringsbanken skulle kunna utnyttjas mer aktivt för att finansiera projekt av gemensamt nordiskt intresse, till exempel gränsöverskridande infrastruktur, fossilfritt stål, tillämpad energiforskning (däribland batterier och vätgasbaserade bränslen), infångning och lagring av koldioxid, mineraler och gruvdrift, samt ett nordiskt geologiskt bibliotek.

Inkluderande handel för alla

Oaktat den geopolitiska utvecklingen måste vi arbeta för att uppnå målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. När råvarupriser och priset på spannmål stiger i kölvattnet av Rysslands anfallskrig mot Ukraina finns dock en stor risk att de fattigaste i de mest utsatta länderna drabbas hårdast. Därför krävs nya satsningar på att finansiera en hållbar utveckling i dessa länder. Investeringar i handelskapacitet, infrastruktur och förenklade handelsprocedurer är nyckelområden inom det handelsrelaterade utvecklingsbiståndet. En kombination av utvecklingsbistånd och handelspolitik kan bidra till att skapa jobb, bekämpa fattigdom, minska klimatförändringarna samt främja ekonomisk utveckling för människor och länder som behöver det mest.

Även pandemin drabbade utvecklingsländerna hårdast. Enligt rådsgruppen bör därför tillräckligt många vaccindoser för att vaccinera hela världens befolkning göras tillgängliga för WHO:s Covaxprogram så snart som möjligt. Vidare bör ett avtal om handel för hälsa slutföras som undanröjer hinder för handel med hälsorelaterade varor och tjänster. Det övergripande målet bör vara att underlätta den globala tillgången till hälsorelaterade varor och tjänster, inklusive utsatta länder som saknar tillräcklig tillverkningskapacitet.

För 20 år sedan tog EU bort alla tullar på alla varor utom vapen för de minst utvecklade länderna. Dagens största handelsrelaterade problem för dessa länder är dock inte tullar utan icke-tariffära åtgärder i form av t.ex. kvantitativa restriktioner, licenser och tekniska handelshinder. Rådsgruppen rekommenderar mot den bakgrunden att EU åtar sig att avstå från att införa icke-tariffära handelsåtgärder som riskerar att begränsa de minst utvecklade ländernas export till EU.

Handelspolitiken behöver även en social dimension som gör det möjligt för alla arbetstagare, både inom EU och i utvecklingsländer, att dra nytta av handel och globalisering. Alla EU:s handelspartners bör, enligt rådsgruppen, anamma ILO:s kärnkonventioner om grundläggande rättigheter i arbetslivet. Tillämpningen av gällande hållbarhetsåtaganden i EU:s frihandelsavtal bör också förbättras. Handelsavtal måste se till att anständiga arbetsvillkor respekteras.

Handel är inte ett krig utan ett kretslopp

Ibland framställs handel som ett krig mellan länder när det i själva verket är ett fredligt kretslopp som skapar välstånd och utveckling. Ställt i kontrast mot det verkliga krig som just nu pågår i Europa blir denna insikt än tydligare. Rådsgruppens samlade bedömning är att en väl fungerande inre marknad och en öppen handelspolitik är avgörande för Europas och Sveriges framtid. Gruppens rapport presenterar ett antal förslag för att främja ett Europa bortom krig och förödelse. Svensk handelspolitik och svenska handelspolitiska aktörer har en central roll att spela för att förverkliga denna vision.

